

Baerne

Tijdschrift van de Historische Kring Baerne

In dit nummer o.a.:

- * 'De Vuursche zal uw tempel zijn'
- * Abram Stokhof de Jong, glazenier

28e jaargang nr.3 - september 2004

Hét ware huis

Van Berkum Makelaars

Van Berkum Makelaars bv | Makelaars in en taxateurs van onroerende zaken
Nieuw Baarnstraat 93 Postbus 135 3740 AC Baarn | Lid NVM Wonen - BOG
telefoon (035) 541 84 45 | info@vanberkummakelaars.nl

Historische Kring Baerne
Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377

Ereleden
J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet
H. Bronkhorst
mr. C.C.M. Collard †

Voorzitter
T. Stein
Uytenbosch 22
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420725

Algemeen Secretaris
J. Veldhuysen
Nieuwstraat 19
3743 BK Baarn
tel. (035) 5430479

Penningmeester
G.B. Roskamp-Nijenhuis,
Sporstraat 7
3743 EG Baarn
tel. (035) 5423483

Overige bestuursleden
J. van Berkum
tel. (035) 5415949

Ledenadministratie
N. Kuyt-Smit
Van Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065
e-mail: ekuijt@zonnet.nl

Wergroep Archeologie
J.W.A.A. van der Laan
De Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Wergroep Oudheidkamer
J. van Dijk
De Aak 31
3742 GT Baarn
tel. (035) 5418332

Wergroep Oude Begraafplaats
J.C. Kruidenier
Smutslaan 2A
3743 CG Baarn
tel. (035) 5417860

Wergroep Baerne
T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. (035) 5422951
e-mail: biemtade@hotmail.com

Redactie Baerne
T. Biemans
F. Booy
H. Bronkhorst
J. Kruidenier

Eindredactie en lay-out
C. Brouwer
A. Twigt

**Bezoekadres en bezoektijden
Oudheidkamer**

Burgemeester Penstraat tussen
nr. 2 en 4. Open op maandagen
van 10 tot 12 uur en van 20 tot
22 uur, maar **niet** op maandag-
avond in de maanden juli en
augustus.

Contributie
Per adres: € 14,- per jaar

Verzendkosten buiten Baarn
Bij betaling van de contributie
a.u.b. uw vrijwillige bijdrage in de
verzendkosten overmaken.

Bankrek.nr.: 30.47.28.292
Postbankrek.nr.: 41.92.133
Losse verkoop Baerne: € 2,50
Verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit,
Boekhandel Den Boer,
Laanstraat 69, Baarn en de
VVV/ANWB, Stationsplein Baarn

Niets uit deze uitgave mag
worden veelevoudigd en/of openbaar ge-
maakt door middel van druk, fotokopie,
microfilm of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke
toestemming van de redactie.

Het tijdschrift Baerne komt mede tot stand
door Drukkerij Bakker Baarn.

INHOUD

'De Vuursche zal uw tempel zijn'
Abram Stokhof de Jong, glazenier
Actueel van Toen
Verenigingsnieuws, w.o.
verslag algemene ledenvergadering 2004
verslag excursie Zaltbommel
aankoop kunstwerken
programma 2004 en 2005

pag.

Huib van der Aa 2
Gerard Brouwer 8
25
26
let Huls 27
Hans Bronkhorst 28
31

'DE VUURSCHE ZAL UW TEMPEL ZIJN'

Rond 1800 hebben verschillende dichters in bloemrijke taal het dorp Baarn bezongen. Welbekend zijn de verzen van Pieter Pypers in *Eemlandsch Tempe, of Clio op Puntenburgh*, een 'Landgedicht' in twee delen uit 1803, waarin de dichter vanuit het Amersfoortse Puntenburgh ondernomen voettochten in de omgeving beschrijft en zijn bevindingen en emoties naar de geest des tijds in verzen noeteert. Zo treft hij in Soestdijk 'het slot verlaten' en hij ziet daarin een slecht voorteken: 'Ninivé! gij zyt vergaan;/ Babylon! gij zyt gezonken;/ Troje! gy vergingt in vonken; Sion is in bloed verdronken/ Zou Zoestyk dan blijven staan?'

Wij weten intussen wel beter. Maar over 'Baeren' is hij zo vol lof, dat hij iedereen die er geweest is, afraadt om nog verre reizen te maken. Immers, wat je ook zoekt in vreemd gebied: 'deinzende landouwen', 'hoogekuifde bomen', 'Al het schoone der natuur; Pronkpaleizen, boerendaken, Weiland, zee- en landvermaaken... O! Gy moogt uw reizen staaken; Hier vindt ge alles in één uur.'

Minder bekend zijn de gedichten van Adam Simons (1769-1834). Van hem vond ik, nog wel op de Baarnse markt, een bundel gedichten uit 1805. Het bleek zijn debuut als dichter te zijn. Een van de gedichten in deze bundel draagt als titel 'De Vuursche'.

Het is een gedicht van zeven zesregelige strofen met rijmschema aabccb. Het betreft een hoogdravend lofdicht op de natuur van de Lage Vuursche, dat tussen 1 april 1793 en 7 april 1799 zijn woonplaats was. In deze periode was Simons namelijk predikant in de Vuursche, zijn eerste standplaats na zijn studie theologie aan de Leidse universiteit.

Zijn debuutdichtbundel draagt de eenvoudige titel *Gedichten* en is uitgegeven bij J. ten Brink, Gerritsz., te Amsterdam. Ik wil in dit artikel vooral aandacht schenken aan het gedicht 'De Vuursche' en een nadere analyse van zijn overige, zeer tijdsgebonden gedichten aan anderen overlaten. Verder wil ik nog enkele opmerkingen maken over zijn latere loopbaan, omdat die als zeer kleurrijk bestempeld kan worden. Simons bewoonde de toenmalige pastorie, die hij omschrijft als 'klein':

*In 't Vuurscher bosch, met diep ontzag;/
't Was, of de geesten mij verschenen,/
En op het kerkhof weer verdwenen,/
Waar mijne kleine woning lag.*

Voor de hedendaagse passant van de imposante, in ieder geval niet kleine, pastorie van de Vuursche, is ter verklaring een klein stukje geschiedenis niet overbodig.

De kerk van de Vuursche werd in 1659 gebouwd in opdracht van Gerard van

GEDICHTEN

VAN

ADAM SIMONS.

TE AMSTERDAM, bij
J. TEN BRINK, Gerritsz.
MDCCCV.

Titelpagina uit gelijknamige uitgave

Reede, Heer van de Vuursche, en bouwer en bewoner van de ridderhofstad 'Drakenstein'.

Deze kerk staat er nog steeds en is sinds lang het kerkgebouw van de Nederlands Hervormde Kerk.

Gerard van Reede liet bij de kerk ook een bescheiden pastorie bouwen. Dat was een soort boerenwoning met maar één verdieping en een schuin pannendak.

Later werd er een stalling bijgebouwd voor een paard en een koets. Die pastorie heeft ruim twee eeuwen dienst gedaan en is pas in 1862 vervangen door de huidige.

Simons woonde dus in de oorspronkelijke, bescheiden pastorie en 'mijne kleine woning' was dus geen dichtertelijke of romantische overdrijving. De oorspronkelijke pastorie staat afgebeeld op pagina 55 van Otten, 1988, *Van Stulp tot Kerk*.

Een andere vraag betreft de identiteit van R. Carp, aan wie het gedicht is opgedragen.

Wie dat was, weet ik niet zeker.

Echter, Simons' voorganger als predikant in de Vuursche was dominee Willem Carp en het is aannemelijk dat R. Carp familie was van Willem, mogelijk zijn zoon. R. Carp was in ieder geval een boezemvriend, met wie de dichter graag zijn meest romantische gevoelens wilde delen, getuige zijn ontboezeming in de voorlaatste strofe:

*Hoe voelde ik, in die zaal'ge dreven,/ O
Carp ! het waar geluk van 't leven,/ Een
troon was in mijne oogen klein !/ Soms
hield de Grot me in zoeten dommel,/ Daar
bromden honigbij en hommels,/ Op dart'le
vleug'len, om mij heen !*

Hierin komt meteen ook de volgende vraag over 'de grot' op de proppen. Het was vermoedelijk de grot die o.a. staat afgebeeld in Hans Stevens' boek *De Lage Vuursche* (1982) en zich bevond op het terrein van 'Drakenstein'. Deze grot bestaat niet meer maar er zijn wel een aantal afbeeldingen op oude ansichtkaarten bewaard gebleven. De bundel heeft een uitvoerige 'Voorrede' waarin de schrijver verantwoording aflegt over de aard van zijn gedichten en de gebruikte spelling. 'Bij de onderwerpen, welken ik behandelde, is het altijd mijn doel geweest, om in dezelve het schoone, bevallige en roerende, naar de mate mijner krachten, te verenigen.'

In de spelling van zijn gedichten is Simons heel modern en actueel. Hij vertelt dat hij 'de spelling van den beroemden Hoogleraar M. Siegenbeek overal heeft gevolgd'.

Simons' bundel is van 1805 en hij gebruikte kennelijk het *Woordenboek van de Nederduitsche spelling* door Matthijs Siegenbeek (1774-1854), dat eerder dat jaar was verschenen.

Simons was bevriend met tijdgenoot Siegenbeek, die al in 1797 in Leiden hoogleraar werd in de 'Vaderlandse

taal en Welsprekendheid'.

Zoals we hieronder zullen zien, werd Simons zijn collega, toen hij in 1816 hoogleraar in de taal- en letterkunde in Utrecht werd.

De spelling van Siegenbeek bleef overigens gehandhaafd tot 1863, toen de spelling van De Vries en Te Winkel werd ingevoerd.

In de spelling was Simons dan wel modern voor zijn tijd, het veelvuldig gebruik van uitroepetekens, soms ook midden in een zin, sluit meer aan bij de hoogdravende stijl van de romantiek.

De voorrede van de hier besproken bundel is als volgt gedateerd: 'Thamen, den 9 Aug. 1805'. Dit is een verwijzing naar Simons' tweede standplaats: hij stond namelijk na zijn betrekkelijk korte periode in de Lage Vuursche nog bijna zeventien jaar op de kansel in Thamen aan de Amstel, namelijk van 7 april 1799 tot 25 maart 1816, toen hij geroepen werd tot het hoogleraarsambt.

Simons hield in april 1799 in de kerk van de Vuursche een afscheidspraak, over Johannes 12, vers 35b: 'Wandelt, terwijl gij het Licht hebt, opdat de duisternis u niet bevange.'

Het gedicht 'De Vuursche' is een typische mengeling van natuurlyriek en godsdienst; niet onverwacht voor een dominee.

Het slotakkoord zal ook menig huidige bewoner van De Lage Vuursche wel kunnen beamen:

DE VUURSCHE

A A N

R. C A R P.

De lente keert met nieuwen zegen,
Het zoele zuiden komt haar tegen,
En onze orkanen zijn niet meer!
Het lagchend groen versiert de dalen,
En 't koor der blijde nachtegale
Looft dankbaar 's aardrijks Opprheer.

Maar zou de leeuw'rik opwaarts stijgen,
De mensch daar bij ondankbaar zwijgen,
Niet stemmen in der vog'len lied?
De vlinders hupp'len, de adelaren,
De eerwaardige eik van honderd jaren,
De kleine bloem, vergeet mij niet!

F 2

Na-

(84)

Natuur den langen nacht onttogen,
Ziet overal, met vriend'lijke oogen,
Op hare ontelb're kind'ren neêr;
Haar rijkdom, naauwelijks ontvangen,
Verdeelt ze in millioenen rangen
En geeft aan elk het leven weêr;

Een nieuw gevoel aan onze zielen,
Wanneer we eerbiedig nederknieïen,
Waar 't oog het hoog geboonte aanschouwt;
Zij fluisert, als wij haar ontmoeten:
„Trekt hier de schoenen van uw' voeten;
Want heilig is dit eikenwoud!”

Zoo zag mijn oog, in vroeg're dagen,
De zuilen, die den hemel schragen,
In 't Vuurscher bosch, met diep ontzag;
't Was, of de geesten mij verschenen,
En op het kerkhof weêr verdwenen,
Waar mijne kleine woning lag.

Hoe

Hoe voelde ik, in die zaal'ge dreven,
ò Carp! het waar geluk van 't leven,
Een troon was in mijne oogen klein!
Soms hield de Grot me in zoeten dommel,
Daar bromden honigbij en hommels,
Op dart'le vleug'len, om mij heen!

Dat oord beleve vrucht'bre jaren,
Zijn grond geev' milde korenaren,
Daar groeijen welig eik en pijn!
ò God! in majesteit gezeten!
De hemel moge uw zetel heeten,
De Vuursche zal uw tempel zijn!

Uit: ' Gedichten' van Adam Simons

Daar groeijen welig eik en pijn! / O God! in
majesteit gezeten! / De Hemel moge uw ze-
tel heeten, / De Vuursche zal uw tempel
zijn.

De gedichten in deze bundel zijn sterk tijdgebonden zowel naar de keuze van de onderwerpen als naar de vorm. Ik denk dat er voor de taalwetenschapper én voor de historicus nog heel wat aan deze gedichten te analyseren valt. Op een van die gedichten wil ik hier nog even de aandacht vestigen, omdat hierin de Vuursche weer even om de hoek komt kijken. Het is het lange gedicht 'Aan Delia', uit 1793, dat waarschijnlijk, zij het zeer verhuld, is geïnspireerd door zijn geliefde en later echtgenote. Het betreft een hoogdravende en met vele elementen uit de antieke literatuur en de romantische 'Weltschmerz' doorspekte ode aan de liefde. Over het voorwerp van 's dichters liefde wordt deze echter alleen in de vijfde strofe een beetje concreter:

*Reeds wacht de Vuursche op u, en 't
woud der nachtegale / Zal grootsch op
uw verblijf, verrukter toonen slaan! / Wij
zullen hand aan hand door boschrijke
oorden dwalen, / Waar nimmermeer
een voet des wand'laars heeft gestaan.
/ Zo zullen wij vereend tot aan ons einde
leven, / Schoon nooit genoeg omhelsd
en nooit genoeg gestreeld! / De jong-
ling zal uw' naam aan zijne liev'ling ge-
ven, / Als hij voor haar mijn lied op zijne
citer speelt.*

Ik heb het liefdesleven van de dichter niet verder kunnen uitzoeken, maar denk dat in onze tijd geen enkele

Vuurscher schone nog op zo'n hoogdravend huwelijksaanzoek kan rekenen.

Tot slot nog iets over het portret van de dichter dat is afgedrukt op de titelpagina van de bundel. Het betreft een ets van W. van Senus, naar een tekening van H. W. Caspart. Het stelt de 36-jarige Simons voor met lang haar en gekleed zoals het een predikant betaamt, in de deftige stijl van zijn tijd, met zwarte jas boven een vest en met een witte sjaal om de hals.

Het vervolg van Simons' loopbaan

Dat Simons na zijn verblijf in de Vuursche nog tot 1816 op de kansel stond in Thamen, bij Amsterdam, is hierboven al kort aangestipt. Vooral over het vervolg van zijn loopbaan als professor aan de Utrechtse Alma Mater is heel wat bekend. Simons volgde op 1 november 1815 de vermaarde taalkundige P. Weiland op als hoogleraar in de taal- en letterkunde van de Utrechtse universiteit, die overigens toen nog de 'Utrechtse Hoogeschool' heette. Hij sprak zijn inaugurale rede, *Over den waren dichter*, pas in 1816 uit, en wel in het Nederlands, wat voor die tijd bijzonder was, omdat de academische voertaal nog steeds het Latijn was. Alleen hij en de botanicus Kops mochten het in het Nederlands doen.

De aanstelling van een hoogleraar Nederlandse letteren was overigens niet onomstreden en evenmin de keuze

voor iemand die er al meer dan 20 jaar als dominee op had zitten. Bovendien was de dichter Simons iemand met uitgesproken politieke meningen, iets wat als 'not done' werd beschouwd in het zeer formalistische academische wereldje van toen.

Een lang gedicht, in 1815 gepubliceerd, over *Alexander, Keizer aller Russen* had echter de aandacht getrokken en was kennelijk een plusje op zijn cv! Toch schijnt Simons een buitenbeentje te zijn gebleven, populair bij de studenten, maar vaak een doorn in het oog van het Utrechtse academische establishment.

Hij moet een grote reputatie bij studenten hebben gehad, want van hem wordt verteld, dat hij 'grote belangstelling wist te wekken voor de beoefening der vaderlandsche geschiedenis en letteren, en hoe vooral zijne colleges over aethetica en Noorsche mythologie door studenten van alle faculteiten werden bezocht'.

Als zijn belangrijkste wetenschappelijke werk beschouwt men de geactualiseerde uitgave van Hoofts' *Nederlandsche Historiën*, die hij samen met o.a. zijn oude vriend Siegenbeek heeft verzorgd.

Simons bleef lange tijd vooral een populaire hoogleraar, die tevens dichter was.

Toen in september 1831 een aantal Utrechtse studenten terugkeerde van de veldtocht tegen de opstandige

Belgen, werden zij feestelijk door de autoriteiten ingehaald bij de Tolsteegpoort. Maar de Senaat van de Universiteit voelde zich bij deze gelegenheid gepasseerd en vierde op 31 oktober van hetzelfde jaar zijn eigen plechtige welkomstfeest in de Dom. Een belangrijk deel van het feest bestond uit het voorlezen van een lang gedicht van Simons, waarvan het eerste deel over de politieke toestand van Europa handelde en het tweede deel 'de vreugde over de behouden terugkeer van de studenten vertolkte'. Simons bleef tot zijn overlijden, in 1834, in functie en werd opgevolgd door L. G. Visscher, een uitgeweken Belg, van wie de officiële chroniqueur van de universiteit vermeldt, dat hij nog meer dan zijn voorganger een 'outsider was in de professorale we-

reld'. Simons moet dus in Utrecht echt wel een buitenbeentje zijn geweest en gebleven.

Huib van der Aa

(met dank aan Hans Bronkhorst voor diens vele aanvullingen.)

Bronnen:

J. P. Fockema Andreae e.a., *De Utrechtse Universiteit 1636-1936*; deel 2, Utrecht, 1936;
Willem Otten, *Van Stulp tot Kerk*, uitgave van de Kerkvoogdij van de Nederlandse Hervormde Kerk te Lage Vuursche, 1988;
Adam Simons, *Gedichten*, Amsterdam, 1805;
Hans Stevens, *De Lage Vuursche*, Baarn, 1982.

ABRAM STOKHOF DE JONG, EEN GEBOREN EN GETOGEN GLAZENIER (deel 1)

In Baarn bevonden zich in het midden van de vorige eeuw drie kunstwerken, die waren gemaakt door de Soester kunstenaar Abram Stokhof de Jong. In 'Drakenburgh', in Nieuwenoord en in de pastorie van de Rooms-katholieke kerk aan de Kerkstraat. Alle ramen, alle in glas-in-lood uitgevoerd, al dan niet in samenwerking met Baarnaar Hans Leur. Er is van deze drie kunstuitingen nu helaas nog maar één terug te vinden: het raam voor de katholieke kerk, dat naar de dagkapel is verhuisd.

Mooie glans

In april 1999 verscheen de monografie *Leven en werken van Abram Stokhof de Jong Monumentaal Kunstenaar*. Het fraai vormgegeven en met veel kleurenfoto's geïllustreerde boek werd uitgegeven zijn weduwe Ans Stokhof de Jong-Sinnige en werd in 2002 gevolgd door een tentoonstelling in museum oud-Soest over het werk van de kunstenaar. Deze zeer informatieve expositie was een initiatief van zijn zoon, architect Frans Stokhof de Jong.

Abraham Petrus ('Abram') Stokhof de Jong werd op 11 mei 1911 geboren in Amsterdam, als vijfde kind in het gezin van Lodewijk Stokhof de Jong en Helena Annart. Zijn moeder stierf drie jaar na zijn geboorte aan tuberculose. Zijn vader was niet in staat de opvoeding van zijn kinderen met zijn werk te combineren en droeg daarom de zorg voor Abram over aan pleegouders Van Beek. Abrams oudere zusje Stien werd opgevoed door haar grootvader, de drie andere kinderen gingen naar een kindertehuis.

Abram doorliep de bewaarschool, de lagere school en volgde enige jaren mulo-onderwijs.

Als gevolg van roodvonk, gevolgd door hersenvliesontsteking, verloor hij het zicht in zijn rechteroog en werd hij doof aan zijn rechteroor. Hinderlijke handicaps, waardoor hij – volgens bovengenoemde biografie – meer op zichzelf werd gericht. Die op zichzelf gerichtheid viel trouwens wel mee, want hij zou op jeugdige leeftijd, maar ook later, verscheidene hechte vriendschappen aanknopen.

Het leren op school ging wel moeizaam, concentreren was lastig voor hem. De vakken die Abram interesseerden waren onder andere tekenen (zijn aangeboren talent) en het maken van vrije opstellen. Ook aardrijkskunde en natuurkunde hadden zijn belangstelling.

In het hoofdstuk 'Een biografische schets' in de eerdergenoemde biografie wordt Abram omschreven als een dro-

mer, een jongen die moeite had met vakken die hij uit het hoofd moest leren.

*Abram Stokhof de Jong
(jaartal foto onbekend)*

Na zijn schooltijd had Abram een aantal baantjes, die meestal van korte duur waren.

's Avonds studeerde hij, in zijn vrije tijd tekende hij en bezocht tentoonstellingen. Op zondag was hij hele dagen te vinden in de Amsterdamse musea. Hij

nam tekenles, daartoe geïnspireerd door een vriend en buurtgenoot die lid was van een tekenclub.

Deze vriend, Dorus van Brederode, bracht Abram in contact met Jan Beerends, later journalist en kunstcriticus. Het drietal trok regelmatig met elkaar op.

Abrams belangstelling voor kunst en cultuur groeide. Hij was vaste klant bij de Oude Manhuispoort, waar hij snuffelde, onder andere in 'toneelboekjes, waarvoor hij met zijn fantasie geen voorstelling hoefde te zien. Daar had hij trouwens ook geen geld voor.'¹

Omstreeks 1933 deed hij examen voor etaleur/decorateur en kreeg hij werk bij een manufacturier in Hoorn. Stokhof de Jong genoot van deze stad en samen met een nieuwe vriend – wiens vader een collectie schilderijen van oude meesters bezat – bewonderde hij het middeleeuws aandoende stadje, met z'n mooie gevels en smalle straatjes. 'Hij genoot ook van wandelingen langs de zeedijk. Bij maanlicht had het water zo'n mooie glans.'²

In 1935 deed hij toelatingsexamen voor de Rijksacademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Hij slaagde en werd toegelaten tot de avondcursus. In dat jaar werden enkele linsneden van hem tentoongesteld op een groepstentoonstelling van religieuze kunst (de Religieuze kunsttentoonstelling), die werd gehouden in de voormalige Catharinakerk in Utrecht.

'De expositie was een succes en er

werd veel over geschreven. Maar een kerkraam door Abram ontworpen, werd niet aangenomen. Het stelde de Mariagedachte voor. Abram gaf zelf toe dat het niet beheerst was, de geestelijke uitstraling van het werk werd echter geprezen door [kunstcritici?] Westerman en Rueter.'³

Naast zijn studie werkte hij voor het De la Mar-theater en het Carlton hotel. Na de avondcursus aan de Rijksacademie volgde Abram de avondopleiding M.O. tekenen, aan de kunstnijverheidsschool van de Hendrick de Keyservereniging. Hij voorzag in zijn levensonderhoud door als kantoorbediende of als etaleur te werken bij o.a. de Erdal fabriek in Amsterdam en de firma Keg in Zaandam. Ondertussen nam hij les in tekenen en schilderen. Praktijkervaring in deze vakken deed hij op bij onder meer de reclame-afdeling van Vroom & Co.

Stokhof de Jong werd in 1936 toegelaten tot de dagcursus van de Rijksacademie. Zijn leraar was Heinrich Campendonk (Krefeld 1889- Amsterdam 1957), die van groot belang was voor de na-oorlogse generatie van glazeniers, waartoe, behalve Stokhof de Jong, bijvoorbeeld ook Berend Hendriks, Harry op de Laak, Jaap Min en Karla Wenckebach behoorden.

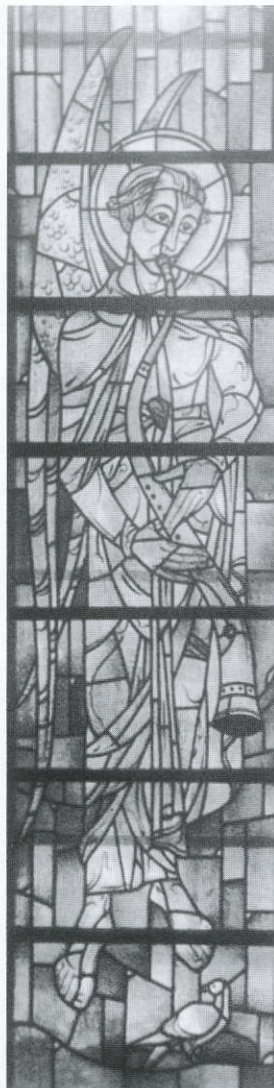
Bij hem bekwaamde hij zich in de monumentale kunst, nadat hij eerst lessen

had gevolgd van de professoren Jurren en Bronner (vrije schilderkunst en beeldhouwen), Jesserun de Mesquita (houtsnedden) en Cuno Brinks. Hij assisteerde zijn professor bij de uitvoering van enkele van zijn opdrachten, zoals bij de schildering en het houtsnijwerk van Stichting Nieuw Amsterdam en bij het vervaardigen van de ramen van de Christ Scientist Church.

Zijn eerste opdracht kreeg hij 1938 en was een absisschildering op baksteen van het Retraitehuis in Bergen (N.H.).⁴ Het jaar daarop maakte hij een koepelschildering in dit huis, in 1940 gevolgd door een opdracht voor het ontwerpen van zeven ramen voor het Retraitehuis.

Ook in 1940 behaalde Stokhof de Jong zijn diploma aan de Rijksacademie. Tijdens zijn studie werkte hij enige tijd op het Haarlemse atelier van glazenier Karel Trautwein (Amsterdam 1893-Haarlem 1959).

Volgens *Glas in lood in Nederland* (zie p. 343), leerde hij bij Trautwein het glazeniersvak. Samen werkten zij rond 1940 aan ramen voor de Arbeidersbeweging. In het hoofdstuk over de glasindustrie Van Tetterode staat op p. 337 van dezelfde uitgave: 'Volgens opgave van het atelier lieten vóór 1940 kunstenaars als A.P. Stokhof de Jong, Andries Copier, Karel Tholen, Hildo Krop, Peter Starreveld en Lambertus Zijl bij Van Tetterode werk uitvoeren.' Op mijn vraag aan deze industrie welk werk(en) Stokhof de Jong

Engel. Raam Retraitehuis Bergen (1940)

in 1940 in samenwerking met het atelier uitvoerde, kwam nog geen antwoord.

Het Witte Paard

Intussen was zijn vriendenkring opnieuw uitgebreid. Nu met Vok Keijsper, eigenaar van een Alkmaarse kaas- en comestibleshandel.

Zij leerden elkaar kennen door Jan Beerends, het klikte direct tussen de twee.

Keijsper bood Stokhof de Jong een kamer aan in zijn huis en gaf hem opdrachten om tekeningen te maken voor verpakkingen en affiches van zijn bedrijf. Stokhof de Jong schilderde als tegenprestatie portretten van Keijsper en zijn echtgenote. In 1943 ontwierp hij ramen in Keijspers huis.

'Zo ontstond er een vriendenkring van verschillende mensen die wekelijks bij elkaar kwam en waar lezingen werden gehouden of naar muziek geluisterd.'⁵

Aan deze bijeenkomsten kwam een einde toen Jan Beerends in 1941 naar Soest verhuisde en Stokhof de Jong hem daarheen volgde.

'A.P. Stokhof de Jong laadde z'n boeltje in een verhuiswagen en kwam toevallig in Soest terecht', schreef *De Bussumsche Courant* op 24 december 1955.

Keijsper had Stokhof de Jong geld voorgeschoten voor de aankoop van een leegstaand kerkgebouwtje aan het Witte Paardstraatje (gelegen tussen het Kerkpad Z.Z. en de Steenhoffstraat); een lening die Stokhof de Jong later aan de weduwe van Keijsper terug zou betalen. Het pand werd opgeknapt en in gebruik genomen als woonhuis-ate-

lier van de kunstenaar.

In hetzelfde jaar hield Stokhof de Jong in dit gebouw, dat hij 'Het Witte Paard' had genoemd, zijn eerste solo-tentoonstelling, waarin hij zijn vele kunstenaarskanten toonde.

'Soest, 27 Oct. Uitsluitend voor genoodigden', schreef het *Utrechts Dagblad* op 27 oktober 1941, 'heeft in het gebouw „Het Witte Paard” aan het Kerkpad Z.Z. te Soest de opening plaats gehad van een zeer belangrijke tentoonstelling van kerkelijke en profane kunst en andere werken van den kunstenaar Abram Stokhof de Jong, die zich kortgeleden te Soest vestigde.

Tijdens de opening, waarbij onder meer aanwezig waren wethouder Gasille als plaatsvervangend burgemeester; de heeren Batenburg en van Goor, resp. gemeente-secretaris en gemeente-architect; de heer Gouverneur, oud-burgemeester van Sassenheim; verschillende heeren geestelijken en meerdere kunstbroeders en -zusters, hield de kunst-criticus Jan Beerends een causerie over „Het wézen van de Kunst”, waarna de heer Stokhof de Jong de aanwezigen rondleidde langs de vele uitingen van zijn zeer uiteenlopend maar steeds weer hoogstaand werk.

Te bewonderen vielen o.m. gebrandschilderde ramen, opeline glaspanelen, portretten in olieverf, ontwerpen van muurschilderingen en ramen, fresco- en seccoproeven, houtsneden, wer-

Vogels en vissen. Raam voor Vok Keijsper Alkmaar 1943 (particulier bezit)

ken in marmer-mozaïek, schetsen, enz. ⁶
Al deze uitingen, welke elk voor zich
grootte bewondering vragen, verraden
het grootte talent van den nog jongen
kunstenaar.

Deze tentoonstelling, welke voor be-
langstellenden gratis te bezichtigen is,
blijft geopend tot en met Zondag 2
November a.s.'

Een bijzondere vondst

Meerdere opdrachten in de oorlogstijd
volgden, waarschijnlijk dankzij de publi-
citeit rond zijn eenmansexpositie.

In 1942 vervaardigde Stokhof de Jong
zijn eerste kruiswegstaties – in opaline –
voor het ziekenhuis in Alkmaar.

In 1943 ontwierp hij drie ramen voor
de Rooms-katholieke kerk in Soestdijk. In
1944 kreeg Stokhof de Jong opdracht
het priesterkoor in de kerk in Ursem
(N.H.) te beschilderen, in samenwer-
king met architect Kropholler.

In het laatste jaar van de Tweede
Wereldoorlog kreeg hij zes opdrachten,
waaronder opnieuw een raam in de r.k.
kerk in Soest.

In 1946 gaf vermoedelijk de Baarnse
pastoor Kaarsgaren hem opdracht tot
het maken van een groot glas-in-lood
raam in de pastorie.

Ook in 1946 kreeg Stokhof de Jong een
drietal niet-kerkelijke opdrachten, waar-
onder zelfs twee voor een commercieel
bedrijf. Namelijk ramen in de dans-
school Wildschut in Utrecht, een raam
in het (oude) politiebureau in Soest (dit
raam bevindt zich nu in museum oud-

Soest) en ramen voor een glas-in-lood
bedrijf in Amersfoort. ⁷

Het gebrandschilderde raam in de dag-
kapel van de H. Nicolaaskerk was oor-
spronkelijk geplaatst in de oude pasto-
rie.

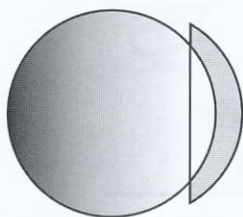
'Het oude huis [pastorie] was onder de
veranderde omstandigheden niet alleen
te groot geworden, maar het was door
slechte fundering dermate verzakt en
gescheurd dat herstel ook financieel
niet zinvol meer zou zijn.

In 1974 moest dan ook tot de bouw
van een nieuwe pastorie besloten wor-
den. Dank zij het ontwerp, wederom
van de heer Zuiderhoek, verrees op de
plaats van de oude pastorie een een-
voudig, vriendelijk huis, dat door zijn
uiterlijk alleszins bij de zoveel oudere
kerk past.' ⁸

Het raam werd uit de pastorie verwij-
derd en in de dagkapel aangebracht.
Volgens de inventaris van het
Aartsbisdom Utrecht van het kerkelijk
kunstbezit te Baarn – van de parochie
van de H. Nicolaas – is de voorstelling
aan de bovenzijde van het raam de H.
Nicolaas te paard, met voor hem drie
kinderen in een kuip, achter hem het
huis met drie meisjes voor het raam en
de zak met goud.

Aan de onderkant is het gevecht op het
concilie van Nicea in 325 n. C., oftewel
het gevecht met de Vaders, afgebeeld.
Rechtsonder staan de signatuur en het
jaartal: Abr. Stokhof de Jong 1946. Het

NIJMAN
c o n t a c t l e n z e n

**Uw lenzen *rechtstreeks*
van de Oogarts...**

Door lucht gedragen

Het Matrair luchtgeveerde,
persoonlijke instelbare matras

- unieke eigenschappen
in een matras
vertegen-
woordigd

*Bezoek ook
onze speciale
bedden-etages.*

Bed- en linnenspecialzaak

**Slapen
op wolken.....**

**Laanstraat 91
BAARN**

Tel. (035)5413521
veerkamp@xs4all.nl

Uw oude of nieuwe huis meesterlijk geschilderd?

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

CANTONLAAN 1 - 3742 CH BAARN
TEL. (035) 542 28 93 - FAX (035) 543 02 58

Voor Baarn en omstreken van oudsher bekend

M

A

A

T parket

**Uw Vloer
op maat bij**

**MAAT parket v.o.f.
Zandvoortweg 153**

3741 BC Baarn

Telefoon 035 602 36 54

Fax 035 602 38 06

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A.Smulders - de Jong en W.P.J. Goemans, apothekers

**UW GENEESMIDDEL
ONZE ZORG**

Laanstraat 26, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

E-mail apo.julius@worldonline.nl

ERICA

LINGERIE & BADMODE

Voor deskundig advies

Voor grote maten

Nachtgoed en Dusters

Reuma ondergoed

Uw maat met de juiste cup A t/m H

Voor kleine maten

Voor hele grote maten

Badpakken en Bikini's

Heren ondergoed

En wij proberen het bijna onmogelijke mogelijk te maken

Laanstraat 71a, 3743 BC Baarn, Tel. 035 642 00 73

juwelier
van doorm

Brinkstraat 14 - 16 3741 AN Baarn

Tel.: 035 - 5413107 Fax. 035 - 5416963

☆ Al vier generaties lang liefde voor 't vak

DICK PRINS

ASSURANTIE- EN HYPOTHEEK ADVIES B.V.

Het adres voor al uw verzekeringen

Brinkstraat 38

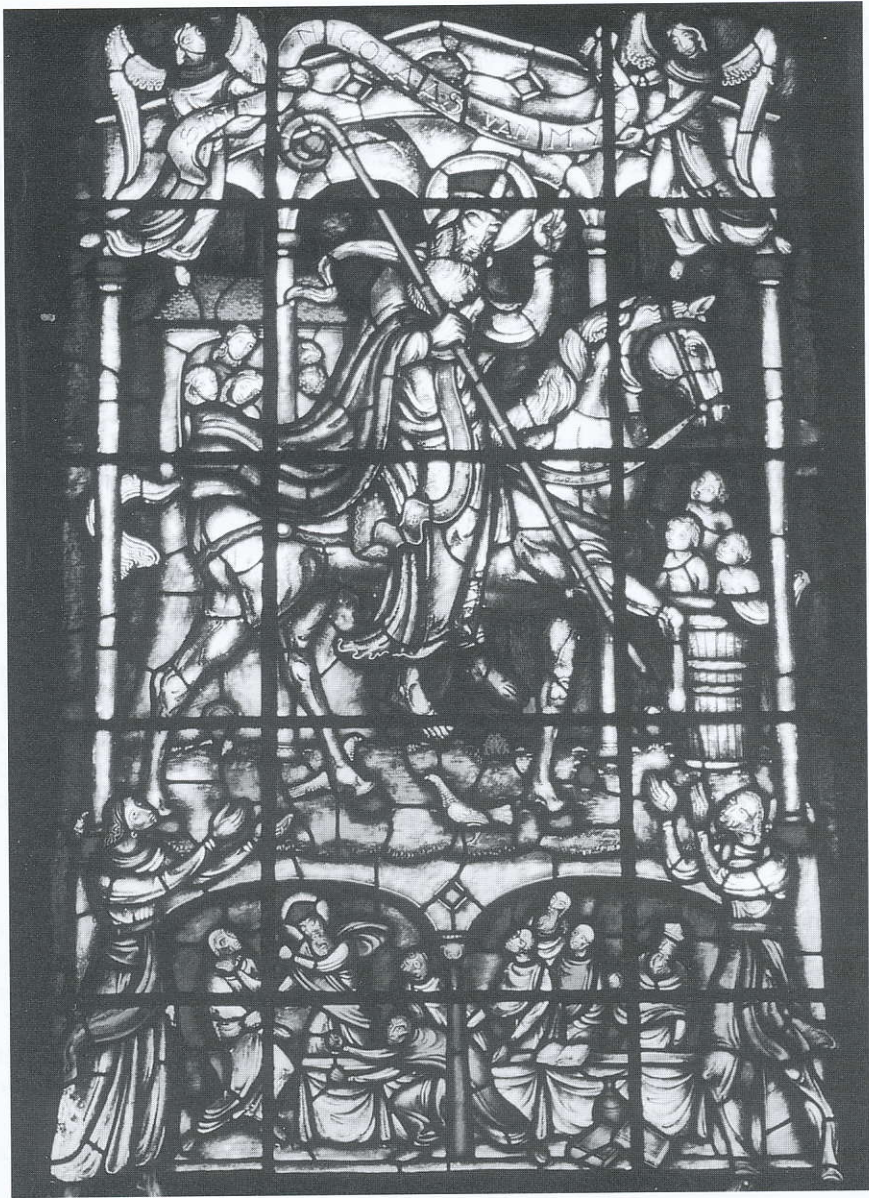
3741 AN Baarn

Telefoon 035-5411359

Fax 035-5410063

E-mail: dick_prins.ass.hyp.advies@hetnet.nl

Ook het adres voor hypotheekadvies

Raam pastorie van de H. Nicolaaskerk te Baarn, nu in dagkapel (1946)

venster bestaat uit vijftien gedeelten. Het is zeer kleurrijk, zo is de kleding van de H. Nicolaas uitgevoerd o.a. in de kleuren blauw, rood, groen en purper. Zijn mantel is purper, zijn staf is geel en zijn mijter is rood.

Gezien de hoge situering van het venster is dit onmogelijk te meten zonder trap. Afgaande echter op de plattegrond, gedateerd januari 1946, van de verbouwing van de pastorie (door pastoor Kolkman gevonden in het archief van het kerkbestuur), zijn de maten van het raam circa 160 cm en 280 cm, respectievelijk breed en hoog. Op deze plattegrond staat het raam getekend in de zijgevel van de pastorie, op de eerste verdieping.

Een foto van het raam staat op de achterzijde van het boek *De Kerk van de Heilige Nicolaas te Baarn* afgebeeld, maar het raam wordt hierin niet besproken.

In het kerkelijk archief zijn geen documenten over de aankoop van het venster te vinden.

Een bijzondere vondst die pastoor Kolkman deed in dit archief, waren twee ongedateerde (hoogstwaarschijnlijk in de veertiger of begin vijftiger jaren gemaakte) maar door Stokhof de Jong gestempelde schetsen (zie afbeeldingen).

De eerste schets is voor 23 ramen in de kerk, zowel in het priesterkoor als in het overige gedeelte van de kerk. De tweede toont 25 plaatsen voor wandschilde-

ringen in het kerkgewelf. De schetsen geven alleen de plaats en de naam van zowel een raam als een schildering aan. De bijzonderheid ervan ligt in het feit dat de kerk al zeven gebrandschilderde ramen had (en heeft), vijf rond het hoofdaltaar in het priesterkoor, een boven het Maria-altaar en een boven het St. Jozef-altaar. Alle zeven ramen zijn door F. Nicolas en Zonen gesigneerd en dateren uit de beginjaren van de vorige eeuw.⁹

Het archief bevat geen stukken over dit voornemen van pastoor Kaarsgaren en/of het toenmalige kerkbestuur om de bestaande ramen te laten aanvullen en/of vervangen door ramen van Stokhof de Jong, daarbij de kerk verder te verfraaien met wandschilderingen van zijn hand.

Het is bij een tweetal schetsmatige voorstellen, gezet op enkele A4-tjes, gebleven. Het zou bijzonder zijn geweest wanneer de ramen van Nicolas met die van Stokhof de Jong zouden zijn aangevuld.

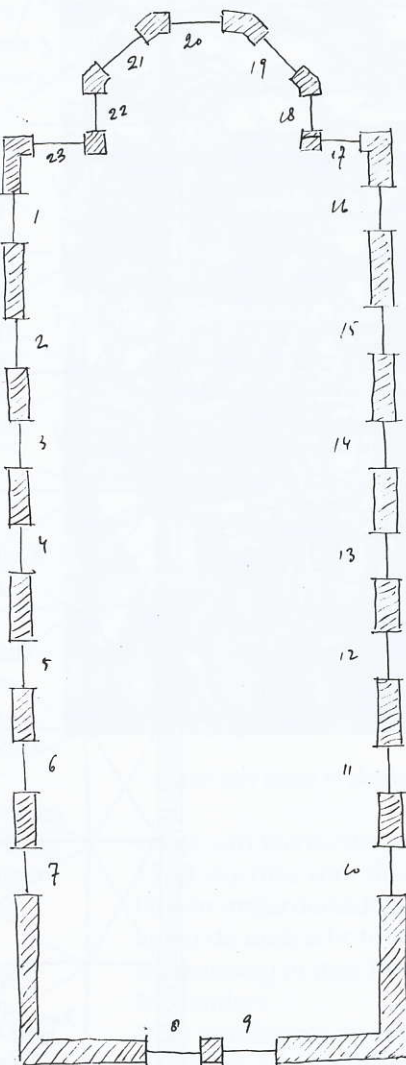
Aad de Haas

Ans Stokhof de Jong vertelde in *Leven en werken van Abram Stokhof de Jong* in het hoofdstuk 'Een persoonlijk verhaal van Ans Stokhof de Jong-Sinnige' onder andere over de kennismaking met haar man, over hun vriendschappen en vakanties.

Zij ontmoette Abram op zijn tentoonstelling in 1941 in het Witte Paardstraatje in Soest.

A. P. STOKHOF DE JONG
 KUNSTSCHILDER - GLAZENIER
 MIDDELWIJKSTRAAT ACHTER 1
 SOEST

- 1 Maria Broodschaap
  - 2 Aanbedding Herders en Koning
  - 3 Chr. in den Tempel
  - 4 Dronk v. Chr.
  - 5 Bergpredic
  - 6 Bruchtopp. Cana
  - 7 1° Broodwier - wervguldig
  - 8 Chr. wandelt over woederen (in Petrus)
  - 9 Genezing v. Blinden - Lemmen - Guepden enz.
  - 10 Opwekking Lazarus
  - 11 Koning die zondige wijgert
  - 12 Heerlijk op Thabor
  - 13 Chr. en de kinderen
  - 14 Slijde autoelt
  - 15 Laatste avondmaal
  - 16 Chr. in Hof v. Snyen
  - 17 Gevangenen - Judoes ker
  - 18 Verrijzenis
  - 19 Chr. in voozeborgh den Heel
  - 20 Hemelvaart
  - 21 Pinckstenfeest.
- 8+9 Laatste vordel.

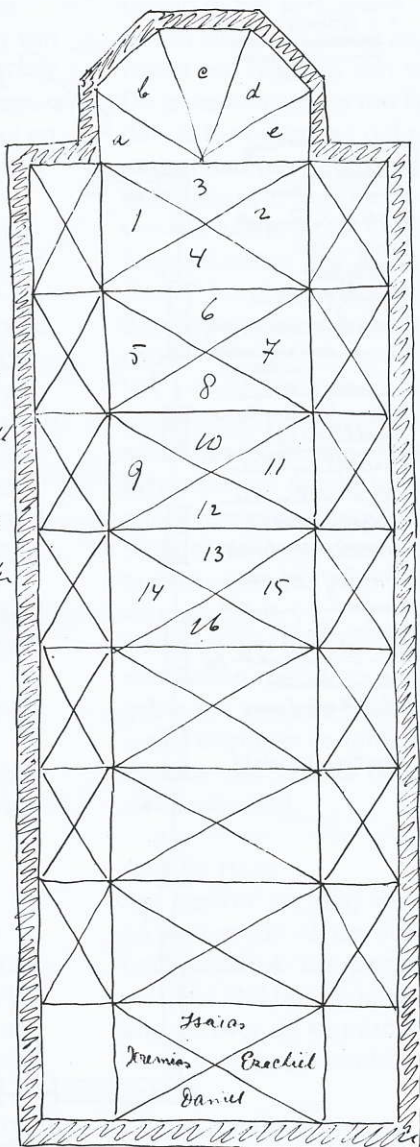
Laatste vordel.

Schets van glas-in-lood ramen in H. Nicolaaskerk. Jaartal onbekend (niet uitgevoerd)

A. P. STOKHOF DE JONG
 KUNSTSCHILDER · GLAZENIER
 MIDDELWIJKSTRAAT ACHTER 1
 SOEST

a b e d e
 Murieel makende Engelen

- 1 Oelhepping deemel en aarde
- 2 Oelhepping v d mensel
- 3 Ronkival adam en Eva
- 4 uiddroyg in het paradijs
- 6 Kain en abel
- 5 Ronduload
- 8 Abram en Melkisedek
- 7 3 mannen by abraham
- 9 abraham offert Isaaek
- 10 jess ontvangt contryck. velt
- 11 Miriam en jacob
- 12 waerdelig in den gel
- 13 Brandende braambos
- 14 Samson draal
- 15 Miriam ontvangt 10 geboden
- 16 roperen lang

Schets van wandschilderingen in H. Nicolaaskerk. Jaartal onbekend (niet uitgevoerd)

'Ik logeerde bij een klasgenoot van Abram uit zijn Academie-tijd: Reijer Godefrooij en zijn vrouw Eef. Samen zijn we gaan kijken naar het werk van Abram en zo is onze vriendschap ontstaan (...) Toen ik er kwam – dat was tegen het eind van de tentoonstelling – samen met Eef op de fiets uit Amersfoort naar Soest, was ik erg onder de indruk van al het werk: behalve tekeningen, ook houtsneden, mozaïek en andere technieken. Op het moment dat wij wilden vertrekken, vroeg Eef aan Abram of hij zin had bij ons te komen eten. En zo togen we met z'n drieën naar Amersfoort.

Vanaf die tijd groeide er wat meer belangstelling en werd er een nieuwe vriendschap geboren.'

Ans Sinnige en Abram Stokhof de Jong verloofden zich op 15 augustus 1942 en trouwden op 30 december van hetzelfde jaar in de Petrus- en Pauluskerk in Soest, die toen het 250-jarig bestaan vierde.

'Na enkele dagen', vertelde zij, 'gingen we op huwelijksreis naar Zuid-Limburg. We logeerden daar in een hotelletje in Wahlwiller. De enige gast bleek een N.S.B. burgemeester.

In die week maakten we kennis met Aad de Haas en zijn vrouw Nel. Zij woonden op een vervallen kasteel met een geweldige sfeer; grote ruime kamers en een prachtig park er omheen. Het werd een goede vriendschap.' Aad de Haas werd bekend door zijn wandgeschilderde kruiswegstatie in het R.K.

Detail van raam in dagkapel H. Nicolaaskerk

kerkje van Wahlwiller, waarheen hij in 1943 vluchtte voor de bezetter en waar hij een onderduikadres vond. De Haas kreeg de opdracht tot het maken van de kruisweg in mei 1946 van pastoor Mullenders.

Door vernietigende kritiek, onder meer door oud-Zwartfronter Albert Kuyle in het *Limburgs Dagblad*, werd tenslotte zijn op panelen aangebrachte schildering in 1949 uit het kerkje verwijderd. De bezwaren tegen De Haas' kruisweg

waren onder meer de – volgens pastoor Mullenders en later ook de Bisschoppelijke Bouwcommissie – de teveel verwaarloosde anatomie van de figuren en in het bijzonder de hoofden, die Mullenders in zijn brief van februari 1947 aan de bouwcommissie ‘dierenkoppen’ noemt. Overigens maakte de Bisschoppelijke Bouwcommissie geen haast met de verwijdering. Pas in december 1980 werd de kruisweg, die al die tijd in het Bonnefantenmuseum verbleef, weer in de kerk geïnstalleerd.¹⁰

In brieven van De Haas aan Stokhof de Jong kwam de kwestie van de kruisweg ook ter sprake.

De Haas schreef op 7 oktober 1947 aan zijn vriend in Soest onder meer het volgende: ‘Gisteren waren we allebei zo verteederd, dat we nou een goeie werkplaats hadden dat we hadden afgesproken, dat we naar de pastoor [Mullenders] zouden gaan en ‘n f 20,- per week vragen zolang we nog werken en dan met alles schluss.’

Uit de brief van 8 maart 1948 van De Haas aan Stokhof de Jong blijkt dat De Haas een van Stokhof de Jong ontvangen postwissel had geretourneerd aan de afzender. ‘De bedoeling van het terugsturen van die postwissel was helemaal niet om jullie pijnlijk te treffen’, schreef De Haas en hij vervolgde: ‘dat ik nou eenmaal nooit dan alleen exposeer kan ik niks an doen. Dat moet zo. Stom was ik je dat nooit eerder gezegd

te hebben.’

Toch zouden zij in 1948 samen tentoonstellen in het Museum van Nieuwe Religieuze Kunst in Utrecht.

Gerard Brouwer

Noten:

1. Zie *Leven en werken van Abram Stokhof de Jong*, p. 7;
2. Ibidem, p. 7;
3. Ibidem, p. 8;
4. Een absis is (vgl. Van Dale) een halfronde of veelhoekige uitbouw die het kerkkoor afsluit of aan een transept voorkomt;
5. Zie *Leven en werken van Abram Stokhof de Jong*, p. 10;
6. Hier zal opaline bedoeld worden, namelijk blank glas dat met een dunne laag melkglas bedekt is;
7. Zie *Leven en werken van Abram Stokhof de Jong*, p. 28;
8. Zie *De Kerk van de Heilige Nicolaas te Baarn*;
9. Zie *De ramen van de H. Nicolaaskerk te Baarn*, p. 3;
10. Zie *De doorbraak van de moderne kunst in Nederland*, hoofdstuk ‘De kwestie Aad de Haas’ door Doris Wintgens, p. 167/172.

Deel 2 van dit artikel verschijnt in *Baerne* van maart 2005.

ACTUEEL VAN TOEN

**R. K. Kerkbestuur der
Parochie van den
H. Nicolaas, Baarn**

Uitgifte
eener
6 pCt.
Geldleening
groot
f 300.000

**voor het bouwen eener School met
Uitgebreid Lager Onderwijs te Baarn**

Koers van Uitgifte 95 pCt.

**Op Maandag 10 en 17 Januari van 9-12 zitting van de
Centr. Crediet en Landbouwbank kantoor SOEST, van
Weedestraat 37, voor inschrijvingen in de Kerkekamer
Kerkstraat.**

De te bouwen school is de Bonifatiussschool aan de Kerkstraat tegenover de H. Nicolaaskerk. Later zal deze school Aloysiussschool genoemd worden. (Uit 'Baarnsch Nieuwsblad' van 7 januari 1921)

VERENIGINGSNIEUWS

Hoogtepunten uit de Algemene Ledenvergadering van 18 maart 2004

Lift

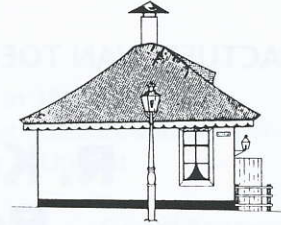
De vergadering werd gehouden in 'De Speeldoos'; aanwezig waren het voltallig bestuur en veertig leden. 'Als door een wonder,' meldde voorzitter Teun Stein na de opening, 'is er een lift geplaatst, die de jarenlange slechte toegankelijkheid van de verenigingsruimte wegneemt.'

De inbraakbeveiliging moet nu nog geregeld worden, i.s.m. de bibliotheek en een beveiligingsbedrijf.

De herinrichtingscommissie, o.a. bestaande uit Jan v.d. Laan, zal bekijken wat er in de kelder veranderd kan worden en wat dit gaat kosten. Zodra dit alles is geregeld, de herinrichting klaar is, komt er een feestelijke heropening van de verenigingsruimte.

Vervolgens zal, gezien de verruiming van de openingstijden van de kelder, een beroep op leden worden gedaan om als vrijwilliger de bezoekers te ontvangen en wegwijs te maken. De vereniging werkt aan de uitgifte van een nieuwe folder. Het aantal leden is in het afgelopen verenigingsjaar gestegen met 5%.

De dames Tineke Biemans en Joke Veldhuysen, respectievelijk (gewoon) bestuurslid en secretaris van het algemeen bestuur, worden herkozen. Niet

herkiesbaar is de heer Feitz, die na een zittingsperiode van zes jaar aftreedt. Een opvolger voor hem is helaas niet gevonden.

De voorzitter krijgt van de vergadering volmacht deze functie tussentijds te vervullen.

De notulen van de algemene ledenvergadering van 2003 worden goedgekeurd.

Jaarverslagen

Het verslag over het afgelopen jaar van de secretaris wordt door de vergadering goedgekeurd.

Ook over het financieel verslag zijn geen vragen. Penningmeester mevrouw Ineke Roskamp merkte op dat het totaal aan contributie afwijkt van het aantal leden x het bedrag, aangezien de contributiebetalingen soms wat hoger zijn dan het verschuldigde bedrag.

Aangezien in 'Keuzes maken' de gemeentelijke subsidie niet voorkomt, gaat zij er van uit dat deze voor de kring blijft bestaan.

Ook dit verslag wordt door de vergadering goedgekeurd, met de aantekening van de kascommissie dat zij zeer te spreken is over de professionele wijze waarop de administratie (per computer) is gevoerd. De kascommissie voor

2005 bestaat uit mevrouw Portma-De Boer en de heer Velthuizen. Reservelid is mevrouw Kruidenier.

Excursie Zaltbommel

Op zaterdag 8 mei vertrokken we met 5 auto's richting Zaltbommel. We maakten een koffiestop in de 'Waalbrug' in Waardenburg. De uitbater vertelde enthousiast over Zaltbommel en even later gingen we verder. Direct bij aankomst in het mooie vestingstadje parkeerden we de

Deelnemers in het Maarten van Rossumhuis

auto's probleemloos bij de kade. In het stadje heerste een gezellige drukte, mede door de marktdag. Al snel gingen we op zoek naar de spookgoten en we volgden een interessante stadroute. We zagen het gemeentehuis, de Philipshuizen, de vroegere Waag, de

oude stadspoort en we liepen door pittoreske straatjes. In het Maarten van Rossumhuis, dat dienst doet als museum, werden we rondgeleid en werd onze historische kennis uitgebreid.

Na afloop van het museumbezoek gingen we lunchen in de vroegere sociëteit aan de Waalkade. Vanaf de vernieuwde Waalkade bekeken we de Martinus Nijhoffbrug en op de kade het monument van Jip en Janneke. Via de stadspoort en langs een aantal oude huizen kwamen we uit bij de Sint-Maartenskerk, waarvan de toren da-

teert uit 1500 en vanaf de snelweg te zien is. De kerk heeft zijn spits verloren door een bliksemingslag in 1538. Een gids vertelde alles uitvoerig. Sommigen gingen daarna naar huis, anderen bleven nog even 'plakken' in het schilderachtige stadje.

Aankoop van twee kunstwerken

Twee mooie dorpsgezichten van Baarn zijn onlangs voor de Historische Kring 'Baerne' verworven.

Het zijn 'Rusthoek' door J.A.P. Smeink en 'Groeneveld' door Corrie Seleski.

De aankoopcommissie van de kring heeft met succes op beide werken geboden op de kunstveiling op 5 juni in het Cultureel Centrum De Speeldoos Baarn, onder leiding van de veilingmeester René Gaillard. De veiling trok veel belangstelling en er is, ook nog na afloop, aardig verkocht. Het aanbod van werken van Baarnse kunstenaars was van een behoorlijk niveau. De aankoopcommissie meent een goede greep gedaan te hebben met de keuze

van deze twee schilderijen van Baarnse dorpsgezichten door Baarnse kunstenaars.

Rusthoek

De kunstschilder Smeink heeft een indrukwekkend schilderij gemaakt van de voorgevel van het huis Rusthoek, zoals het er nu staat. Want op deze plek stond al in de 18e eeuw een huis, dat toen Zeerust werd genoemd. Die naam kreeg het huis in 1771 van de bouwer, de schout bij nacht Hendrik Rietveld, die hier van zijn zeereizen kwam uitrusten.

In 1902 kwam Zeerust in het bezit van de tabakshandelaar W. Jiskoot, die het gebouw in 1905 liet afbreken en die

Jan Smeink (1940), 'Rusthoek'. Olie op doek, 48 x 58 cm

door de architecten Th. Schill en D. Haverkamp een nieuw huis liet bouwen, dat we nu kennen als Rusthoek (Schill en Haverkamp hebben ook het huis Canton aan de Javalaan ontworpen. Beide huizen lijken enigszins op elkaar).

In 1932 schreef T. Pluim in zijn boek *Uit de geschiedenis van Baarn*: 'Rusthoek is een onzer mooiste buitenplaatsen. Tusschen het prachtige geboomte verrijst het vriendelijke landhuis, dat aan een Geldersch kasteel doet denken.' Jiskoot bewoonde Rusthoek tot 1938. Tijdens de oorlog werd het huis enige tijd als vakantieverblijf gebruikt door de Reichskommissar Arthur Seyss-Inquart en ook generaal Friedrich Chistiansen, bevelhebber van de Wehrmacht in Nederland, heeft er gewoond. Na de oorlog werd het een opleidingsinstituut van de KVP, onder de naam Romme Instituut. Daarna kwam het in handen van de verzekeringsmaatschappij Aegon.

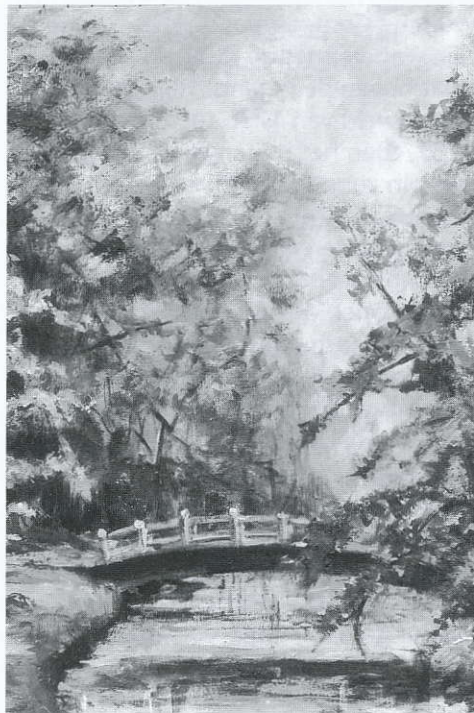
Vanaf de Eemnesserweg heb je een mooi zicht op dit perfect symmetrische gebouw.

Het tegenwoordige adres van het huis is Kennedylaan 100.

Groeneveld

De bekende Baarnse schilderes Corrie Seleski-Birkhoff maakte een stemmig schilderij van het park van Groeneveld. Het is een werk in acryl op doek van 68 bij 58 cm. Een zomers doorkijkje tussen twee rijen groene bomen, met een

Corrie Seleski-Birkhoff, 'Groeneveld'. Acryl op doek, 68 x 58 cm

bruggetje dat in het water van de vijver wordt weerspiegeld, met daarboven wolken in een blauwe hemel.

Een aantrekkelijke voorstelling van de Engelse landschapstuin, zoals die achter het huis Groeneveld werd aangelegd. De geschiedenis van de buitenplaats Groeneveld gaat terug tot de zeventiende eeuw.

Het huis dat er nu staat, althans het middendeel, het corps de logis, is van 1710. Het werd gebouwd in opdracht van Marcus Mamuchet. Een van de

meest bekende latere bewoners was Cornelis Hasselaar, die vermogend was geworden in de Verenigde Oost-Indische Compagnie.

Zijn wapen, met de dubbele adelaar, staat boven de ingang. Hij woonde op Groeneveld van 1735 tot zijn dood in 1737, toen het buiten in handen kwam van zijn zoon Pieter Corneliszoon, die het huis in 1746 liet uitbreiden met twee gebogen vleugels. Later kwam de buitenplaats in het bezit van de familie Huydecoper, die het park, oorspronkelijk een Franse stijltuin, grootscheeps liet veranderen in een Engels landschapspark. De tuinarchitect was wellicht J.D. Zocher jr.

De buitenplaats, het huis en het park, worden nu beheerd door Staatsbosbeheer. In het prachtig gerestaureerde huis is het Nationaal centrum voor bos, natuur en landschap, dat voortdurend tentoonstellingen heeft.

Jan Smeink

De kunstenaar Jan Smeink (64), die sinds tien jaar in Baarn woont, was van jongs af een talentvol tekenaar en schilder.

Aanvankelijk werkte hij in de decorbouw en later kreeg hij bekendheid als tekenaar, schilder en boetseerder. Hij kreeg onder meer les van Humphrey Bennett en Nienke Lamme.

Smeink heeft zijn werk getoond op verscheidene exposities, onder meer in de Baarnse Speeldoos.

Aan het schilderij van Rusthoek gingen verscheidene schetstekeningen vooraf. Hij vertelt, dat hij door het gebouw werd aangetrokken, vanwege de prachtige harmonie met de omgeving.

Smeink heeft nog meer monumenten en mooie gebouwen in Baarn en omgeving geschilderd. Zo waren op de veiling in de Speeldoos fraaie schilderijen van het gemeentehuis Baarn en de Pauluskerk.

Ook de Speeldoos zelf is door Smeink geschilderd.

Corrie Seleski

Corrie Seleski-Birkhoff is geboren en getogen in Baarn. Zij volgde haar opleiding, zo vertelt zij in haar curriculum vitae, bij de Baarnse schilder Jaap de Ruig en aan de Vrije Academie voor Beeldende Kunsten in Laren, bij verscheidene docenten. 'Sinds 1981 ben ik fulltime kunstenaar en daarvoor verdeelde ik mijn tijd tussen mijn gezin en het kunstenaarschap.

Stillevens, landschappen en vooral bloemen hebben mijn grootste voorkeur. Mijn stijl van werken ontwikkelde in de tijd. Van uitgesproken klassiek naar een steeds lossere manier van werken. Ik werk nu voornamelijk met acrylverf, maar aquarel en olieverf gebruik ik ook nog steeds. Tevens teken ik wekelijks model en portret.

Ik ben al jaren lid van de Vereniging van Beeldende Kunstenaars te Baarn.'

Corrie Seleski heeft vaak geëxposeerd.

In Baarn, bijvoorbeeld in het Cultureel Centrum De Speeldoos en op Kasteel Groeneveld.

Zo heeft zij in ons dorp grote bekendheid gekregen als een van onze beste plaatselijke kunstenaars. Maar ook elders in Nederland en in het buitenland heeft zij haar werk geëxposeerd. Zij nam, individueel of in groepsverband, deel aan tentoonstellingen in Soest, Blaricum, Laren, Zeist, Utrecht, Hilversum, Almere en Lisse, en in het buitenland in het Belgische Grobbendonk en in Frankrijk (in 1990) in Hirzon, Pays des Trois Rivières.

Hans Bronkhorst

Programma 2004

- 11 september

Open monumentendag.

De Oudheidkamer is danop die dag geopend van 11.00 tot 14.00 uur.

Thema van de monumentendag is 'Verdediging'.

De Oudheidkamer is dan te bereiken via de hoofdingang van de Openbare Leeszaal en Bibliotheek aan de Hoofdstraat (lift!).

- 18 september

Excursie Lopikerwaard (zie programma in het juninummer van *Baerne*).

- 14 oktober

Lezing met als onderwerp 'Het gebruik van de familieachternaam', door mevrouw Dunselman-Borgers, docent aan het rijksarchief van Noord-Holland.

- 18 november

Lezing met als onderwerp

'Klimaatveranderingen en hun effecten op het landschap' door drs. H.J.H.

Berendsen, universitair hoofddocent fysieke geografie.

Programma 2005

- 8 januari

Geen nieuwjaarsreceptie maar wel viering van het 30-jarig bestaan van de vereniging.

Van 14.00 tot 18.00 uur in

'Brandpunt', Oude Utrechtseweg.

Uitsluitend voor leden en genodigden.

De leden worden verzocht de kaarten (in verband met de grootte van de zaal is slechts een beperkt aantal kaarten beschikbaar) te zijner tijd zelf af te halen.

Adres volgt in decembernummer van *Baerne*.

Het programma bestaat o.a. uit een vertoning van een film uit W.O. II en een afsluitend hapje en drankje.

- 13 januari

Sociaal-economische aspecten van de Gouden Eeuw, door R.N.Y. Rommes, sociaal-economisch historicus.

- 8 februari

Diapresentatie over oud en nieuw Baarn, door Jaap Kruidenier en Ad Peeters.

In de Speeldoos, zaal open om 19.30 uur, aanvang 20.00 uur.

- 15 februari

Diapresentatie over oud en nieuw

Baarn door Jaap Kruidenier en Ad Peeters.
In de Leuning, zaal open 14.00 uur,
aanvang 14.30 uur.

- 22 februari

Diapresentatie over oud en nieuw
Baarn door Jaap Kruidenier en Ad Peeters.

In de Speeldoos, zaal open om 19.30
uur, aanvang 20.00 uur.

- 17 maart

Algemene Ledenvergadering.

Alle lezingen vinden plaats in Cultureel
Centrum De Speeldoos,
Rembrandtlaan 35 te Baarn. Zaal open
om 19.30 uur, aanvang 20.00 uur.
Leden per adres twee kaarten gratis,
niet-leden € 3,50 per persoon.

Inleverdatum kopij

decembernummer: 17 oktober 2004

Aanleveren kopij

Op cd of op diskette, bij voorkeur in
het tekstverwerkingsprogramma Word,
maar ook WP, Wordpad o.i.d. zijn
bruikbaar. Aanleveren per e-mail is
goed. De artikelen in platte tekst aanle-
veren, d.w.z. niet vet, niet cursief, geen
onderstrepingen en bij voorkeur in het
lettertype Times roman, 12 punts.
Mail naar: a.twigt@hccnet.nl

De werkgroep Oudheidkamer van
de Historische kring 'Baerne' is op
zoek naar een

archivaris (m/v)

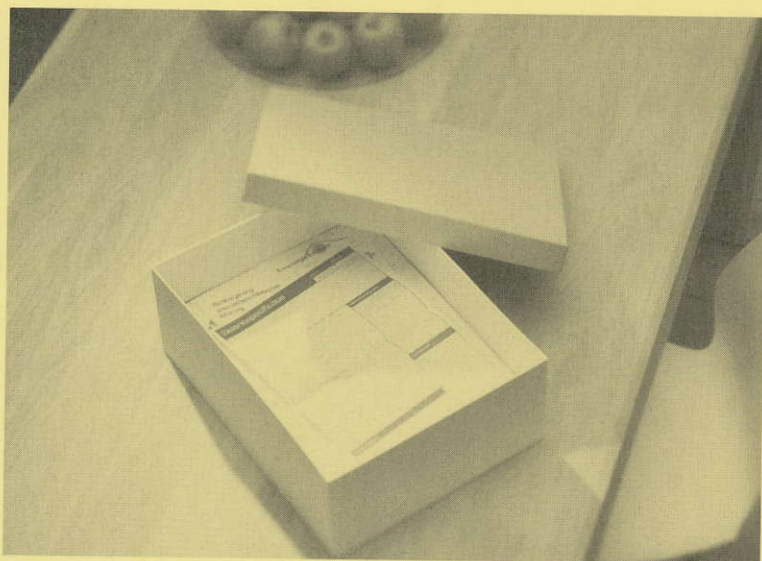
die de reorganisatie van het archief
– samen met anderen – van de
grond wil tillen. De tijden zullen in
overleg worden vastgesteld.
Ervaring als archivaris is zeer wel-
kom.

Nadere inlichtingen worden vers-
trekt door Nelly Kuyt-Smit (tel.
5418065) of Jo van den Brink-Van
Wijkvliet (tel. 5420161).

Reacties van leden

Op het artikel 'Archeologische vond-
sten uit de Baarnse bodem', in *Baerne*
maart 2004 (p. 21/23), reageerde een
van de leden schriftelijk met een aantal
vragen en opmerkingen. Door ruimte-
gebrek in dit nummer zullen wij hier la-
ter op terugkomen.

De redactie verzoekt de lezers vragen
en opmerkingen over artikelen in ge-
sloten enveloppe of per e-mail aan het
redactie-adres (T. Biemans - zie colofon
blz. 1) te sturen. Wij zorgen dan voor
het doorzenden aan de auteur.

Is dit genoeg om eerder te stoppen met werken?

Natuurlijk hoopt u dat u straks genoeg pensioen heeft om leuke dingen te doen. Maar wat als dat niet zo is? Gelukkig kan de Rabobank uw huidige en toekomstige

financiële situatie precies voor u uitrekenen. Maak vandaag nog een vrijblijvende afspraak met uw adviseur. Dan zorgen wij ervoor dat uw financiële situatie ook straks goed geregeld is.

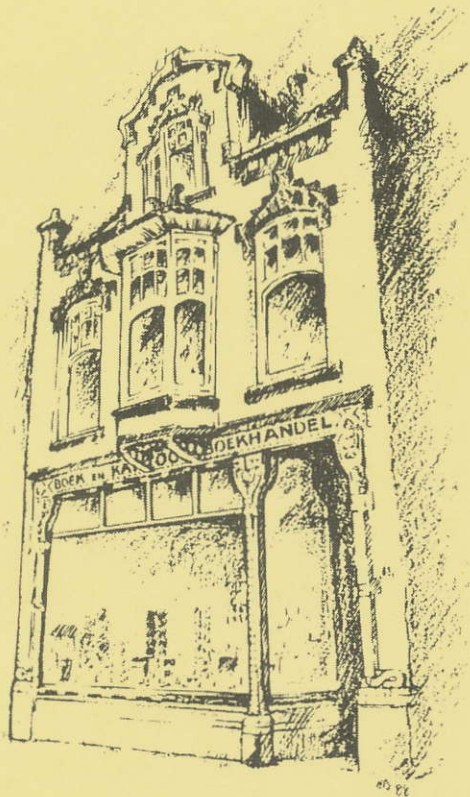

*Gratis na een pensioengesprek:
opbergmap voor het overzicht*

Meer informatie op: www.rabobank.nl

Rabobank

Sinds 1886

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 67-69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 035 - 542 68 51
www.denboer.nl

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken

10
Hist.Kr. Baerne tav Archief
Postbus 326
3740 AH BAARN